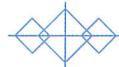

JAUNUMS – KOPĪGIE KLIENTU IZPĒTES RĪKI

MARTA CERA, ZAB “Ellex Kļaviņš” vecākā juriste, zvērināta advokāta palīdze, CAMS

2021. gada 12. jūlijā spēkā stājās grozījumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likumā. Šajos grozījumos iekļautas vairākas būtiskas izmaiņas, tajā skaitā attiecībā uz klientu izpētes rīku ieviešanu.

Lai veiktu klientu izpētes pienākumu, uzņēmumiem ir tiesības iegūt gan publiciski pieejamu, gan arī ierobežotas pieejamības informāciju par savu klientu. Papildu informāciju par viņu var iegūt no paša klienta vai arī izmantojot dažādas privātas datubāzes. Klientu izpētes rīku galvenā ideja ir centralizēt klientu datu un dokumentu vākšanu un uzglabāšanu, lai savā veidā atbalstītu Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma (Likums) subjektus saistībā ar to klientu izpētes pienākuma veikšanu.

Praktiski šie klientu izpētes rīki kalpotu kā platforma informācijas apmaiņai, kur uzņēmumi varētu ievietot klienta izpētes laikā iegūto informāciju, kas būtu pieejama arī citiem. Attiecīgie Likuma grozījumi paredz, ka klientu izpētes rīks būs pieejams tikai verificētiem lietotājiem (kas šajā gadījumā būtu visi Likuma subjekti), kuriem nebūs iespējas iegūt informāciju, nesniedzot to arī no savas puses.

Tādējādi praksē šāda klientu izpētes rīka darbības princips būtu līdzīgs “Kredītinformācijas biroja” darbībai, kura dalībnieki klientu informācijas dalīšanās modeli praktizē jau šobrīd. Arī dzīvā Likuma spēkā esošā redakcija paredz, ka bankas un citas finanšu iestādes var atzīt un pieņemt kādas citas finanšu iestādes veikto klientu izpēti.

KĀDS MĒRKIS?

Likuma grozījumu anotācija uzskaita vairākus kopīgo klienta izpētes rīku ieviešanas mērķus. Piemēram, šādi rīki nodrošinātu plašāku informāciju vienuviet, ko citādi uzņēmumi vienā avotā tik

koncentrēti nevarētu iegūt, līdz ar to tiktu mazināts ar klientu izpētes veikšanu saistītais administratīvais slogs un izmaksas. Tāpat arī mērķī norādīti risku mazināšana un efektīvāka risku pārvaldīšana, resursu kopīgošana un inovāciju plašāka izmantošana, uzlabota valsts starptautiskā reputācija un uzticamība, sasniedzot augstākos atbilstības standartus, kā arī labāk identificējamus riskus, nodrošinot informācijas par personu skatīšanu kopskatā un arī novēršot atšķirības atsevišķu likuma subjektu informācijas pieejamībā.

SLĒGTAIS UN ATVĒRTAIS RĪKS

Likuma attiecīgie grozījumi ieviesuši divus jaunus terminus – “slēgtais kopīgais klienta izpētes rīks” un “atvērtais kopīgais klienta izpētes rīks”. Jaunie Likuma panti attiecībā uz klientu izpētes rīkiem stāsies spēkā 2022. gada 1. janvārī. Likuma grozījumi ievieš arī jaunu pantu par atvērtā kopīgā klienta izpētes rīka un slēgtā kopīgā klienta izpētes rīka pakalpojumu sniedzēja licenci un darbības uzraudzību. Paredzēts, ka šos klientu izpētes rīkus uzturētu privāts tirgus spēlētājs – pakalpojumu sniedzējs. Šādu atvērtā kopīgā vai slēgtā kopīgā klientu izpētes rīka licenci pakalpojumu sniedzējam izsniegtu. Datu valsts inspekcija uz pieciem gadiem.

SLĒGTAIS KOPĪGAIS RĪKS

Saskaņā ar Likuma grozījumiem un to anotācijā noteikto slēgtais kopīgais klienta izpētes rīks paredzēts kā privāts klientu izpētes rīks likuma subjektiem. Tas nozīmētu, ka vairākiem likuma subjektiem būtu tiesības izveidot pašiem savu (privātu) klientu izpētes rīku, piemēram, nododot kādam

“

Atvērtā kopīgā klientu izpētes rīka platformā uzglabātajai informācijai jebkurā laikā bez iepriekšējas paziņošanas varēs piekļūt arī Finanšu izlūkošanas dienests

ārpakalpojumu sniedzējam kādu no klientu izpētes posmiem. Slēgtā kopīgā klientu izpētes rīka pakalpojumu sniedzējam būtu nepieciešams saņemt attiecīgo licenci, ja šī rīka pakalpojumi tiek sniegti likuma subjektiem, kas nav vienas grupas sastāvā.

ATVĒRTAIS KOPĪGAIS RĪKS

Tikmēr atvērtais kopīgais klienta izpētes rīks būtu pieejams jebkuram likuma subjektam, kas

izpildītu attiecīgos priekšnosacījumus šāda pakalpojuma saņemšanai. Atvērtajā kopīgajā klientu izpētes rīkā tiktu strukturēta vispārpieejamā informācija (izveidojot saslēgumu ar publiskajiem reģistriem), integrēti privāti avoti, kā arī padarītas pieejamas klienta aizpildītas anketas un informācija no klienta izpētes.

Atvērtajā kopīgajā klienta izpētes rīkā būtu apstrādājama tikai:

- vispārpieejama informācija;
- informācija par klientiem un par to amatpersonām, īpašniekiem un patiesajiem labuma guvējiem, personām, ar kuru starpniecību patiesie labuma guvēji īsteno kontroli;
- bankas vai finanšu iestādes klientu izpētes informācija, kuru citas bankas un citas finanšu iestādes var atzīt un pieņemt;
- informācija par personu, kuras tieši nav minētas starptautisko sankciju sarakstos, pakļautību starptautiskajām sankcijām un par personām, kas tiek izmantotas starptautisko sankciju apiešanā;
- par klientu – fizisko personu – klienta izpētes informācija, kuras apstrādei ir saņemta attiecīgās personas piekrišana.

Likuma grozījumu projekts arī nosaka atvērtā kopīgā klienta izpētes rīka pakalpojuma sniedzēja pienākumus, tostarp minot, ka pakalpojumu sniedzējs:

- nedrīkst izmantot rīkā pieejamo klienta izpētes informāciju citiem mērķiem kā vien tās nodošanai likuma subjektiem un citiem Eiropas Savienības dalībvalstu likuma subjektiem;

”

Jaunieviesto rīku izmantošana vai neizmantošana būs uzņēmumu brīva izvēle – likums rada iespēju tos izmantot, taču nenosaka pienākumu

- nodrošina klientu izpētes informācijas nošķirtību, salīdzināmību un iespēju atspoguļot jebkādas informācijā konstatētās pretrunas;
- nedrīkst atklāt uzņēmumu, kurš pakalpojumu sniedzējam ir sniedzis informāciju ievietošanai atvērtajā kopīgajā klienta izpētes rīkā.

Kas ir būtiski – atvērtā kopīgā klientu izpētes rīka platformā uzglabātajai informācijai jebkurā laikā bez iepriekšējas paziņošanas varēs piekļūt arī Finanšu izlūkošanas dienests.

Šā rīka pakalpojumu sniedzējiem ir pienākums saņemt licenci. Plānots, ka atvērtā kopīgā klientu izpētes rīka izmantošanai tiks izdoti papildu Ministru kabineta noteikumi. Tie gan šobrīd vēl nav publicēti, plānots, ka minētos noteikumus varētu pieņemt līdz ar Likuma pantu par klientu izpētes rīkiem spēkā stāšanos 2022. gada 1. janvārī.

NESKAIDRIE JAUTĀJUMI

Attiecībā gan uz slēgto, gan atvērto kopīgo klientu izpētes rīku jāņem vērā, ka Likuma grozījumi informācijas apmaiņu, izmantojot šos rīkus, padara iespējamu, taču, vai šādi rīki tiks ieviesti, ir

atkarīgs no tā, vai likuma subjekti, uzņēmumi būs ieinteresēti to darīt. Jaunieviesto rīku izmantošana vai neizmantošana būs uzņēmumu brīva izvēle – likums rada iespēju tos izmantot, taču nenosaka ne pienākumu šādus rīkus izveidot, ne pienākumu obligāti piedalīties jebkāda veida kopīgo klienta izpētes rīku izmantošanā.

Būtiska nianse šiem plānotajiem klientu izpētes rīkiem – to izmantošana paredzēta kā palīgs likuma jau noteikto pienākumu efektīvākai izpētei un nekādā ziņā uzņēmumus neatbrīvos no patstāvīgas klientu izpētes veikšanas pienākuma – izpētes ietvaros uzņēmums neverēs paļauties tikai uz klientu izpētes rīkā atrodamo informāciju, kā arī nebūs atbrīvots no klientu izpētes pienākuma veikšanas kā tādas.

Kopumā administratīvā sloga mazināšana, protams, vērtējama pozitīvi. Taču vienlaikus uzmanība jāvērš jautājumiem, kas šobrīd paliek neatrisināti, piemēram, ko darīt, ja pieejamā konkrēta klienta izpētes informācija atšķiras no tās, kas atrodas klientu izpētes rīka platformā.

Nav skaidrs, vai pašai personai, par kuru informācija tiktu ievietota klientu izpētes rīka platformā, būtu pieeja šai informācijai un, ja tāda būtu, vai tās neprecizitātes vai nepareizības gadījumā būtu tiesības to apstrīdēt. Tas nozīmētu, ka teorētiski varētu rasties situācija – kāds likuma subjekts, piemēram, banka vai cita finanšu iesātāde, atsaka sniegt pakalpojumu tās iespējamam klientam klientu izpētes rīka platformā pieejamās informācijas dēļ, taču viņam pat nav iespējas uzzināt, kāda informācija ir bijusi par pamatu šim atteikumam.

Tāpat jāuzsver, ka joprojām ir neskaidri vairāki būtiski apsvērumi, piemēram:

- spēja likuma subjektu iesniegto informāciju pārbaudīt;
- atbildības jautājumi saistībā ar iesniegtās informācijas saturu;
- datu aizsardzības jautājumi – datu apstrādes leģitīmais mērķis, datu uzglabāšanas termiņš;
- ar resursu kopīgošanu saistītie konkurences tiesību jautājumi;
- klientu izpētes rīku uzraudzības efektivitāte.

Jācer, ka likumdevējs tos ņems vērā šo klientu izpētes rīku tālākajā attīstībā un iespējamā izstrādē.

LIELĀKIE SODI par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un sankciju likumu pārkāpumiem

215 480 eiro – nodokļu konsultantiem un ārpakalpojumu grāmatvežiem

64 300 eiro – juridisko pakalpojumu sniedzējiem

27 500 eiro – par uzņēmumu pirkšanas un pārdošanas darījumiem

16 700 eiro – transportlīdzekļu tirgotājiem

16 500 eiro – nekustamā īpašuma darījumu aģentiem un starpniekiem

Avots: Valsts ieņēmumu dienests, dati par 2020. gadu